

Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας

Λ. Συγγρού 134, 1^{ος} όροφος, 17671 Αθήνα, τηλ. 210 9210177-8, fax 210 9210178

<http://www.genderpanteion.gr>, e-mail: gender@panteion.gr

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

**‘Το φύλο...Αλλάζει!
Έρευνα, Θεωρία και Πολιτική της Έμφυλης Πραγματικότητας στον 21^ο
αιώνα’**

**Ιούνιος 2 – 3, 2005
Πάντειο Πανεπιστήμιο
Αθήνα, Ελλάδα**

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Χάρη Συμεωνίδου, Οικονομολόγος, Δημογράφος, Διευθύντρια Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)

ΤΙΤΛΟΣ

**Η κατανομή της απασχόλησης στην αγορά εργασίας και στο νοικοκυριό.
Αποτελέσματα πανελληνίας έρευνας του 1999.**

1. Εισαγωγή

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ελλάδας αλλά και των άλλων χωρών της Ν. Ευρώπης αρκούν για να αποτελέσουν μια χωριστή κατηγορία, όσον αφορά την πρόνοια, όπως έχει με σαφήνεια προσδιοριστεί από τον Ferrera (1996): κατάτμηση, δυαδικότητα και αναποτελεσματικότητα στη διατήρηση του εισοδήματος, σχεδόν καθολικότητα στην κάλυψη του πληθυσμού από το σύστημα υγείας, αλλά με εκτεταμένο ιδιωτικό τομέα παροχών, εκτεταμένο πελατειακό σύστημα κοινωνικού κράτους και ένα ιδιόμορφο συνδυασμό δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Επιπλέον στοιχεία του ονομαζόμενου «Λατινικού Περιθωρίου» είναι η καθυστέρηση στη δημιουργία του κράτους Πρόνοιας, οι δυσκολίες στην εφαρμογή του και ο υψηλός βαθμός συγκεντρωτισμού, με την εξαίρεση σε ορισμένους τομείς της Ισπανίας.

Στην Ελλάδα οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία είναι πολύ περιορισμένες. Συγκεκριμένα, στον τομέα αυτό αναλογεί εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό του Α.Ε.Π., το χαμηλότερο σε σύγκριση με όλες τις χώρες της Ε.Ε. συμπεριλαμβανομένων και των λοιπών χωρών της Ν. Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία). Ειδικά δε για την προστασία της οικογένειας τα επιδόματα είναι πολύ χαμηλά, σε μεγάλη απόσταση από όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Ο υποστηρικτικός ρόλος της οικογένειας αντισταθμίζει σ’ ένα βαθμό την ανεπάρκεια του κράτους πρόνοιας, ενώ ο ρόλος των γυναικών είναι καθοριστικός για την φροντίδα των

νεότερων και των πλέον ηλικιωμένων μελών της. Πρόκειται για τον γνωστό «υποχρεωτικό αλτρουισμό» των γυναικών.

Οι χώρες αυτές μπορούν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στο «ανδροκρατικό μοντέλο» (Lewis, 1992), σύμφωνα με το οποίο τα κοινωνικά δικαιώματα των γυναικών προκύπτουν συχνά έμμεσα, από τα δικαιώματα των συζύγων τους και το κράτος δεν διευκολύνει τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Η Ελλάδα -μαζί με την Ισπανία και την Ιταλία- παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Eurostat, 2001), γεγονός που είναι εύλογο λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων που επωμίζονται σχεδόν αποκλειστικά οι ίδιες στον τομέα στήριξης της οικογένειας. Επιπλέον η Ελλάδα, μαζί με την Ισπανία, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωβαρομέτρου (1998), βρίσκονται και στην τελευταία θέση, όσον αφορά την κατανομή των εργασιών στο νοικοκυριό, σε σύγκριση με όλες τις άλλες χώρες της Ε.Ε.

Η έρευνα που παρουσιάζεται εδώ, πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια ενός διακρατικού ερευνητικού προγράμματος όπου συμμετείχαν όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον συντονισμό του Πανεπιστημίου του Tilburg που είχε και την πρωτοβουλία ίδρυσης του αντίστοιχου δικτύου (1995). Στόχος της έρευνας ήταν να διαπιστώσει κατά πόσο οι ισχύουσες πολιτικές έχουν βοηθήσει προς την κατεύθυνση της πιο ισότιμης κατανομής μεταξύ αμειβόμενης και μη-αμειβόμενης εργασίας ανάμεσα στα δυο φύλα (Για αναλυτική περιγραφή της έρευνας και των αποτελεσμάτων της βλ. Symeonidou et al, 2001).

Τα στοιχεία της μελέτης προέρχονται από την πανελλήνια έρευνα για την Γονιμότητα και την Οικογένεια που διεξήχθη το 1999 στο ΕΚΚΕ υπό την ευθύνη της γράφουσας (Symeonidou, 2002) και πραγματοποιήθηκε και σε άλλες 22 χώρες της Ευρώπης, τις ΗΠΑ και τον Καναδά με το γενικό συντονισμό των Ηνωμένων Εθνών, σε δείγμα (συστηματική δειγματοληψία) 3.048 γυναικών και 1.026 ανδρών ηλικίας 18-49 ετών. Ωστόσο, επειδή συγκεντρώθηκαν στοιχεία και για τον/την σύντροφο των ερωτώμενων -όταν υπήρχε- το συνολικό δείγμα της έρευνας ανέρχεται σε 6.629 άτομα. Η συλλογή των στοιχείων έγινε με προσωπικές συνεντεύξεις με βάση ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο (το πρότυπο ερωτηματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών συμπληρωμένο με ειδικό κεφάλαιο για την κατανομή της αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας).

2. Θεωρητικό πλαίσιο. Μεταβλητές και υποθέσεις της έρευνας.

Το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας στηρίζεται στη *Θεωρία της Πρακτικής* του Bourdieu (1994,1997). Εν προκειμένω, ως 'πρακτική' θεωρείται η κατανομή της απασχόλησης στην αγορά εργασίας και στο νοικοκυριό. Οι ερμηνευτικές (ανεξάρτητες) μεταβλητές είναι: οι στάσεις για τους ρόλους των δύο φύλων, που στην παρούσα έρευνα εκφράζει την κατά τον Bourdieu 'έξη' (habitus), δηλαδή σύστημα προδιαθέσεων συμπεριφοράς, το 'κεφάλαιο' (capital) που διακρίνεται σε οικονομικό κεφάλαιο (π.χ. εισόδημα, επίπεδο επαγγέλματος), πολιτισμικό κεφάλαιο (π.χ. επίπεδο εκπαίδευσης) και κοινωνικό κεφάλαιο (π.χ. κοινωνικά δίκτυα στήριξης) και η γνώση και χρήση των μέτρων πολιτικής.

Η γενική υπόθεση της έρευνας είναι ότι η κατανομή της απασχόλησης επηρεάζεται άμεσα από τις στάσεις για τους ρόλους των δύο φύλων και το κεφάλαιο και έμμεσα από τις ισχύουσες πολιτικές. Στην Ελλάδα ωστόσο οι ισχύουσες πολιτικές είναι τόσο μικρής εμβέλειας, ενώ παράλληλα φαίνεται ότι πολλές από αυτές δεν χρησιμοποιούνται σχεδόν καθόλου, ώστε αποφασίστηκε να διερευνηθεί μόνο η άμεση σχέση στάσεων και κεφαλαίου με την κατανομή της απασχόλησης.

Αναλυτικά οι υποθέσεις της έρευνας έχουν ως εξής:

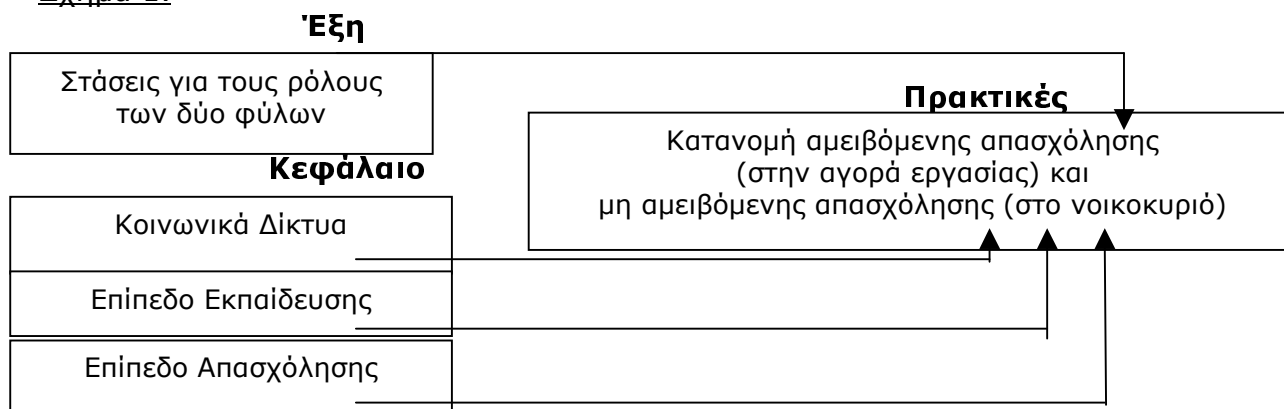
α) οι ερωτώμενοι/ες με περισσότερο 'κεφάλαιο', δηλαδή κοινωνικά δίκτυα στήριξης, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, συμμετοχή και των δύο συντρόφων στο εργατικό δυναμικό χαρακτηρίζονται από πιο ισότιμη κατανομή αμειβόμενης και μη αμειβόμενης απασχόλησης σε σύγκριση με τους ερωτώμενους/ες με λιγότερο κεφάλαιο.

β) Σύγχρονες αντιλήψεις-εν προκειμένω υπέρ της ισότητας- οδηγούν σε πιο ισότιμη κατανομή της αμειβόμενης και μη αμειβόμενης απασχόλησης.

γ) Στα πλαίσια της Νέας Οικονομικής Θεωρίας για το Νοικοκυριό αναμένεται ότι οι υψηλότερα μορφωμένες γυναίκες θα δαπανήσουν περισσότερο χρόνο στην αμειβόμενη εργασία για να αποφύγουν το 'ευκαιριακό κόστος' της μείωσης ή της μη συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό. Το επίπεδο εκπαίδευσης των ανδρών δεν θα επιδράσει στις ώρες απασχόλησης τους (εφόσον οι άντρες συνήθως εργάζονται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης), αλλά μπορεί να επιδράσει στον χρόνο που διαθέτουν στις εργασίες του νοικοκυριού.

Η σχηματική παρουσίαση των αναμενόμενων σχέσεων μεταξύ των εξαρτημένων μεταβλητών (κατανομή της αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας) και των ανεξάρτητων μεταβλητών (έξη και κεφάλαιο) έχει ως εξής:

Σχήμα 1.

3. Αποτελέσματα της έρευνας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η παραδοσιακή κατανομή των ρόλων των δυο φύλων εξακολουθεί να είναι πολύ ισχυρή στην Ελλάδα. Οι άνδρες εξακολουθούν να εργάζονται στην αγορά εργασίας σε διπλάσιο σχεδόν ποσοστό (88%) σε σύγκριση με τις γυναίκες (45%) (βλ. Πίνακα 1).

Αντίστροφα, στο νοικοκυριό η συμμετοχή τους είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Οι γυναίκες κατά κανόνα απασχολούνται διπλάσιο χρόνο σε σύγκριση με τους άνδρες στη φροντίδα των παιδιών και τετραπλάσιο στις εργασίες του νοικοκυριού. Όταν εξετάζεται η κατανομή των εργασιών ανάλογα με το είδος του νοικοκυριού προκύπτουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε όσους ζουν μόνοι ή συμβιώνουν (με άλλους εκτός από σύντροφο) και σε όσους ζουν με σύντροφο με ή χωρίς παιδιά (βλ. Πίνακα 2).

Στην περίπτωση ύπαρξης συντρόφου οι άνδρες φαίνεται ότι επαφίενται σε μεγάλο βαθμό στη γυναίκα σε σύγκριση με την περίπτωση που συγκατοικούν με άλλο ή άλλα άτομα. Συγκεκριμένα, σε μια οικογένεια που υπάρχει τουλάχιστον ένα παιδί ηλικίας κάτω των 7 ετών, οι γυναίκες συμμετέχουν με 37 (κατά μέσο όρο) ώρες εργασίας την εβδομάδα στις δουλειές του σπιτιού, ενώ οι άνδρες μόνο με 8 ώρες. Για ζευγάρια με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας 7 και άνω ετών οι διαφορές είναι ακόμη μεγαλύτερες: οι γυναίκες εργάζονται κατά μέσο όρο 42 ώρες την εβδομάδα στις δουλειές του νοικοκυριού και οι άνδρες 8. Εντυπωσιακό και άξιο σχολιασμού είναι το γεγονός ότι οι γυναίκες σε μονογονεϊκά νοικοκυριά (μητέρα-παιδιά), έχουν χαμηλότερο μέσο χρόνο εβδομαδιαίας απασχόλησης με τις εργασίες του νοικοκυριού (35 ώρες) από τις γυναίκες με σύντροφο και παιδιά: η ύπαρξη συντρόφου επιβαρύνει αντί να 'ελαφρύνει' τη γυναίκα. Στο θέμα της φροντίδας των παιδιών ο μέσος χρόνος απασχόλησης των γυναικών είναι διπλάσιος από το χρόνο απασχόλησης των ανδρών (36 ώρες για τη γυναίκα και 17 για τον άνδρα όταν υπάρχει τουλάχιστον ένα παιδί μικρότερο των 7 ετών και αντίστοιχα 15 και 7 ώρες για ζευγάρια με παιδιά 7 ετών ή μεγαλύτερα - Πίνακας 3). Εντούτοις, αν και δεν βοηθούνται από τους άνδρες, οι γυναίκες φαίνεται ότι λαμβάνουν σημαντική βοήθεια από τους γονείς τους ή τους γονείς του συντρόφου τους: 46% της φύλαξης των παιδιών όταν η μητέρα εργάζεται γίνεται από τους

παπούδες. Στην Ελλάδα τα δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης είναι κατ' ουσία δίκτυα οικογενειακής υποστήριξης που ενυπάρχουν όχι μόνο όσον αφορά τη φύλαξη των παιδιών, αλλά και σε περιπτώσεις οικονομικών προβλημάτων ή προβλημάτων υγείας (βλ. Πίνακα 3 και Πίνακα 4).

Αναφορικά με τις στάσεις των ερωτώμενων, ανδρών και γυναικών, 'έντονος προσανατολισμός στην οικογένεια' συναντάται σε μεγάλο βαθμό ιδιαίτερα ανάμεσα στα ζευγάρια με παιδιά, ενώ επίσης, αλλά σε μικρότερο βαθμό, συναντώνται θετικές απόψεις υπέρ της συμφιλίωσης οικογενειακής και εργασιακής ζωής. Το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης ανδρών και γυναικών συσχετίζεται θετικά με τις απόψεις υπέρ της γυναικείας απασχόλησης και υπέρ της υψηλότερης συμμετοχής των ανδρών στις εργασίες του νοικοκυριού και αρνητικά με τον προσανατολισμό στην οικογένεια.

Η στατιστική ανάλυση (ανάλυση παλινδρόμησης), έδειξε ότι οι μεταβλητές του 'κεφαλαίου', δηλαδή η απασχόληση και η εκπαίδευση και σε μικρότερο βαθμό οι μεταβλητές των 'στάσεων', έχουν στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την αμειβόμενη και μη αμειβόμενη εργασία και ιδιαίτερα ανάμεσα στις γυναίκες. Οι πιο μορφωμένες γυναίκες και οι γυναίκες με ανώτερο επίπεδο απασχόλησης (υψηλότερο ευκαιριακό κόστος) τείνουν να εργάζονται συχνότερα από τις υπόλοιπες στην αγορά εργασίας, εφόσον η αποχώρησή τους αναμένεται ότι θα κόστιζε περισσότερο από πλευράς εισοδήματος σε σύγκριση με τις γυναίκες με κατώτερο επάγγελμα ή με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Επιπλέον, όσο θετικότερες οι στάσεις των γυναικών υπέρ της εργασίας και υπέρ της κατανομής των εργασιών στο νοικοκυριό και στη φροντίδα των παιδιών, τόσο πιθανότερο να εργάζονται, ενώ για τους άνδρες δεν παρατηρούνται αντίστοιχα αποτελέσματα. Αντίστροφα, οι ίδιες μεταβλητές συνδέονται με χαμηλότερη συμμετοχή στις εργασίες του νοικοκυριού και στην ανατροφή των παιδιών. Φαίνεται ότι στην περίπτωση αυτή το ζευγάρι απασχολείται λιγότερο με τα θέματα αυτά και τρίτα πρόσωπα με αμοιβή αναλαμβάνουν τις εργασίες του νοικοκυριού και τη φροντίδα των παιδιών. Όσον αφορά τη στάση υπέρ των οικογενειακών θεσμών, η θετική στάση συνδέεται με υψηλότερο βαθμό ενασχόλησης με τις εργασίες του νοικοκυριού και με τη φροντίδα των παιδιών τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Εντυπωσιακό ωστόσο είναι το γεγονός ότι όταν εξετάζεται η κατανομή των εργασιών σχετικά με το νοικοκυριό και τα παιδιά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες, εμφανίζεται αντίφαση ανάμεσα στις θετικά εκφραζόμενες στάσεις των ανδρών υπέρ της κατανομής και των πρακτικών της μη κατανομής. Οι άνδρες, παρά τις δηλώσεις τους εξακολουθούν να συμμετέχουν σε χαμηλά ποσοστά στις εργασίες του νοικοκυριού και στην ανατροφή των παιδιών (βλ. Πίνακες 5,6,7,8).

4. Συμπεράσματα.

Η προοδευτική νομοθεσία που υπάρχει στην Ελλάδα για την ισότητα ανδρών και γυναικών, οι κατά καιρούς υιοθετούμενες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι διεθνείς νόμοι δεν εναρμονίζονται με τις επικρατούσες αξίες και αντιλήψεις. Οι αντιθέσεις ανάμεσα στις θετικές στάσεις των ανδρών για την κατανομή στην εργασία του νοικοκυριού και της πρακτικής της μη-κατανομής αποτελούν αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της παρούσας κατάστασης. Οι οικογενειακές σχέσεις μεταβάλλονται σταδιακά στη σύγχρονη Ελλάδα (μείωση της γονιμότητας, αύξηση –αν και σε μικρό βαθμό– των συμβιώσεων, των διαζυγίων, των μονογονεϊκών νοικοκυριών και των γεννήσεων εκτός γάμου), αλλά οι παραδοσιακές αξίες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ισχυρές.

Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί ότι παρά το γεγονός ότι η οικογένεια βρίσκεται ακόμη στο επίκεντρο της ελληνικής κοινωνίας, η επερχόμενη παγκοσμιοποίηση, όπως συναρτάται με την αποδυνάμωση του κράτους πρόνοιας, επιτείνει διάφορα παράδοξα και αντιθέσεις: ενώ οι ενδογενειακές σχέσεις απειλούνται, συγχρόνως θεωρούνται από το κράτος ολόένα και περισσότερο ως εγγύηση για την κοινωνική ενσωμάτωση. Αλλά μέχρι τότε το ελληνικό κράτος θα εξακολουθεί να στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στον 'υποχρεωτικό αλτρουισμό' των γυναικών για να καλύψει τις τεράστιες αδυναμίες του στον τομέα της πρόνοιας; Και μέχρι τότε θα υπάρχουν υψηλά ποσοστά γυναικών εκτός αγοράς εργασίας

που θα αφιερώνουν σχεδόν όλο το χρόνο τους στη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων;

Το κρίσιμο ερώτημα εν προκειμένω είναι σε ποιο βαθμό χώρες όπως η Ελλάδα, έντονα προσανατολισμένες στην οικογένεια, θα στραφούν προς υψηλότερα επίπεδα ατομικισμού και σε ποιο βαθμό η περαιτέρω αποδυνάμωση του ήδη ελλειμματικού και κατακερματισμένου κράτους πρόνοιας θα επιδράσει στην περαιτέρω αποδυνάμωση της κοινωνίας πρόνοιας. Στην περίπτωση αυτή η Ελλάδα και οι άλλες χώρες της Ν. Ευρώπης κινδυνεύουν να δουν σύντομα μεγάλα τμήματα του πληθυσμού τους σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Κρίνεται επομένως αναγκαία –παρά τα σημεία των καιρών– η ενίσχυση του κράτους πρόνοιας και η θέσπιση μιας αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής που να στοχεύει εκτός των άλλων και στον πιο ισότιμο καταμερισμό της αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας. Ένα παράδειγμα αποτελεί η ενεργοποίηση των θεσμών της ‘βοήθειας στο σπίτι’ και της ‘φροντίδας στο σπίτι’. Ένα άλλο, η παρότρυνση των ανδρών να ασχολούνται με τη φροντίδα των παιδιών μέσω της θέσπισης αμειβόμενης –τουλάχιστον μερικά– γονικής άδειας, η οποία να αποτελεί ατομικό και μη μεταβίβασιμο δικαίωμα.

Όσο και να φαίνεται παράδοξο σε πρώτη ανάγνωση η άνιση κατανομή της αμειβόμενης και μη αμειβόμενης απασχόλησης ανάμεσα στα δυο φύλα στην Ελλάδα συνδέεται άμεσα με θέματα όπως η μείωση της γονιμότητας και η γήρανση του πληθυσμού, κατ’ επέκταση δε και με το ασφαλιστικό ζήτημα. Πιο ισότιμη κατανομή των εργασιών του νοικοκυριού μεταξύ των συντρόφων, συνδυασμένη και με ουσιαστικές πολιτικές για τη συμφιλίωση οικογενειακής και εργασιακής ζωής σημαίνει δυνατότητα ένταξης (ή επανένταξης) μεγάλου τμήματος του πληθυσμού των γυναικών στην αγορά εργασίας, υψηλότερο εισόδημα, αύξηση της γονιμότητας, μείωση του ρυθμού πληθυσμιακής γήρανσης και αντίστοιχα αύξηση της αναλογίας του οικονομικά ενεργού στο συνολικό πληθυσμού. Ωστόσο, στο σημείο που έχουμε φθάσει, είναι πολύ δύσκολο πλέον να ξεφύγουμε από τον προηγούμενο φαύλο κύκλο. Πέρα από την απλή θέσπιση κατάλληλων πολιτικών χρειάζεται και προσπάθεια για υιοθέτησή τους, ώστε να σταματήσουν ή να ελαχιστοποιηθούν οι αντιφάσεις στάσεων-πρακτικών που διαπιστώθηκαν από την παραπάνω έρευνα στον ανδρικό πληθυσμό. Οι κοινωνικές εξελίξεις, π.χ. αύξηση στη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, απαιτούν μεταβολή των παραδοσιακών ρόλων των δυο φύλων, μεταβολή που θα είχε σημαντικές κοινωνικο-οικονομικές και δημογραφικές εφαρμογές.

Βιβλιογραφία

- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1994). *Raisons Pratiques: Sur la théorie de l'action*. Paris: Seuil.
- European Commission (1998). *Equal Opportunities for Women and Men in Europe? Eurobarometer 44.3. Results of an Opinion Survey*, Brussels.
- Ferrera, M. (1996). ‘The Southern Model in Social Europe’. *Journal of European Social Policy*, 6 (1), 17-37.
- Lewis, J. (1992). ‘Gender and the Development of Welfare Regimes’. *Journal of European Social Policy*, 2 (3), 159-173.
- Symeonidou, H., Mitsopoulos, G. & Vezyrgianni, K. (2001). *The Impact of Policies on the Division of Paid and Unpaid Labour in Families*. European Network on Policies of Unpaid and Paid Work. Tilburg: European Science Foundation.
- Symeonidou, H. (2002). *Fertility and Family Surveys in Countries of the ECE Region. Standard Country Report – Greece*. N. York and Geneva: United Nations.

Πίνακας 1 - Μέσος όρος ωρών απασχόλησης στην αγορά εργασίας και σε σπουδές (συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου μετάβασης), N=6629

	Μονομελή νοικοκυριά		Συμβίωση με άλλους (π.χ. γονείς) εκτός από σύντροφο		Μονο-γονεϊκά νοικοκυριά	Συμβίωση με σύντροφο χωρίς παιδιά		Με σύντροφο και ένα τουλάχιστον παιδί <7 ετών		Με σύντροφο και παιδί(ιά) ≥7 ετών	
	Γυναίκες (N=175)	Άνδρες (N=113)	Γυναίκες (N=707)	Άνδρες (N=412)	Γυναίκες (N=104)	Γυναίκες (N=399)	Άνδρες (N=399)	Γυναίκες (N=827)	Άνδρες (N=827)	Γυναίκες (N=1333)	Άνδρες (N=1333)
Δευτέρα έως Παρασκευή	21,3	31,0	17,8	27,5	22,8	24,4	42,6	14,7	46,9	16,7	44,3
■ Απασχόληση ¹	14,7	10,4	15,0	10,8	1,5	1,7	1,2	0,5	0,4	0,5	0,4
■ Εκπαίδευση											
Εβδομάδα (συμπεριλαμβανομένου και Σαββατοκύριακου)	23,5	36,4	20,5	33,1	25,5	27,0	49,6	16,4	56,2	19,3	52,8
■ Απασχόληση ¹	17,2	12,7	17,8	12,8	1,9	2,1	1,6	0,7	0,5	0,7	0,6
■ Εκπαίδευση											
Σύνολο	40,7	49,1	38,3	46,0	27,0	29,2	51,3	17,1	56,7	20,0	53,4

¹ Συμπεριλαμβάνεται και η μη αμειβόμενη απασχόληση στην αγορά εργασίας (π.χ. από συμβοηθούντα μέλη οικογένειας)

Πίνακας 2 - Μέσος όρος ωρών που αφιερώνονται σε οικιακές εργασίες, N=6629

	Μονομελή νοικοκυριά		Συμβίωση με άλλους (π.χ. γονείς) εκτός από σύντροφο		Μονο-γονεϊκά νοικοκυριά	Συμβίωση με σύντροφο χωρίς παιδιά		Με σύντροφο και ένα τουλάχιστον παιδί <7 ετών		Με σύντροφο και παιδί(ιά) ≥7 ετών	
	Γυν-αίκες (N=175)	Άνδ-ρες (N=113)	Γυναίκες (N=707)	Άνδρες (N=412)	Γυναίκες (N=104)	Γυν-αίκες (N=399)	Άνδρες (N=399)	Γυν-αίκες (N=827)	Άνδρες (N=827)	Γυναίκες (N=1333)	Άνδρες (N=1333)
Δευτέρα έως Παρασκευή	10,3	5,9	8,9	2,5	19,1	17,1	2,3	21,5	1,8	24,1	1,3
■ Οικιακές εργασίες ²	3,6	3,2	3,2	2,7	4,5	4,5	3,6	4,3	2,9	4,9	3,3
■ Ψώνια, κήπος/επισκευές											
Εβδομάδα (συμπεριλαμβανομένου και Σαββατοκύριακου)	15,8	9,5	13,4	3,8	27,9	25,0	4,1	30,4	3,1	34,1	2,2
■ Οικιακές εργασίες ²	6,4	5,5	5,4	4,5	7,0	7,4	6,5	6,5	5,1	7,5	5,8
■ Ψώνια, κήπος/επισκευές											
Σύνολο	22,2	15,0	18,8	8,4	35,0	32,4	10,6	36,9	8,2	41,6	8,0

² Περιλαμβάνει: προετοιμασία φαγητού, πλύσιμο πιάτων / στρώσιμο τραπεζιού, πλύσιμο, καθάρισμα

Πίνακας 3 - Μέσος όρος ωρών που αφιερώνονται σε φροντίδα παιδιού, N=4424

		Μονογονεϊκά νοικοκυριά	Με σύντροφο και ένα τουλάχιστον παιδί <7 ετών		Με σύντροφο και παιδί(ιά) ≥7 ετών	
		Γυναίκες (N=104)	Γυναίκες (N=827)	Άνδρες (N=827)	Γυναίκες (N=1333)	Άνδρες (N=1333)
Δευτέρα	έως					
Παρασκευή		12,4	25,5	10,5	10,9	4,5
■ Φροντίδα παιδιών (μπάνιο, ντύσιμο, τάισμα, μεταφορά, παιγνίδι, διάβασμα)						
Εβδομάδα						
(συμπεριλαμβανομένου και Σαββατοκύριακου)		18,5	36,1	17,0	15,4	7,3
■ Φροντίδα παιδιών (μπάνιο, ντύσιμο, τάισμα, μεταφορά, παιγνίδι, διάβασμα)						
Σύνολο		18,5	36,1	17,0	15,4	7,3

Πίνακας 4 – Ποσοστά φύλαξης παιδιών (σε τακτική βάση) για παιδιά μικρότερα των δεκαπέντε ετών όταν εργάζονται και οι δυο γονείς

Τρόπος φύλαξης	>3 ετών (N=514)	3-5 ετών (N=532)	6-15 ετών (N=1237)
Σε βρεφονηπιακό σταθμό με δίδακτρα	8,2	24,9	1,3
Σε βρεφονηπιακό σταθμό χωρίς δίδακτρα	1,0	14,8	0,6
Στο σπίτι με τον πατέρα	2,6	3,2	3,2
Στο σπίτι με τη μητέρα	21,4	18,5	20,1
Με τον παππού - γιαγιά	46,4	28,6	24,1
Στο σπίτι με τον αδελφό/την αδελφή ή άλλο συγγενή	1,5	1,1	3,6
Στο σπίτι με οικιακή βοηθό	2,0	2,1	0,6
Στο σπίτι με 'νταντά'	13,8	3,2	3,0
Στο σπίτι της 'νταντάς'	1,0	0,5	0,6
Στο σχολείο μετά τη λήξη του κανονικού ωραρίου	--	--	6,0
Στην εργασία της μητέρας	1,0	0,5	0,9
Στην εργασία του πατέρα	--	0,5	0,2
Μόνο στο σπίτι	--	1,1	34,6
Άλλο	1,0	1,1	1,1

Πίνακας 5 - Παλινδρόμηση. Εξαρτημένη Μεταβλητή: 'Ο χρόνος που αφιερώνεται στην αμειβόμενη απασχόληση'. Ζευγάρια με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας <7 ετών

	Γυναίκες (N=577)		Άνδρες (N=172)	
	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης
Ανεξάρτητες Μεταβλητές				
1. Θετική στάση απέναντι στις εργαζόμενες γυναίκες	1,1263*	0,0586*	-0,7996	-0,0491
2. Αρνητική στάση απέναντι στην παραδοσιακή κατανομή των εργασιών	0,8705*	0,0462*	-0,5192	-0,0320
3. Θετική στάση απέναντι σε μια μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στην οικογένεια	1,1582*	0,0477*	1,6412	0,0874
4. Θετική στάση απέναντι στη συμβατότητα της εργασίας και της οικογένειας και για τους δυο συντρόφους	0,2935	0,0118	0,7215	0,0399
5. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην εργασία	-0,2675	-0,0113	-3,0435	-0,1485
6. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην οικογένεια	1,5643	0,0319	1,5552	0,0324
7. Αξιολόγηση της εργασίας ως σπουδαιότερη από την οικογένεια	0,2007	0,0108	0,8476	0,0487
8. Επίπεδο εκπαίδευσης				
9. Ηλικία	1,8678**	0,1178**	0,0780	0,0059
10. Σταθερά	8,5060**	0,7994**	2,8832**	0,3749**
11. Επίπεδο απασχόλησης	0,3677**	0,0845**	0,6554*	0,1868*
	-32,6765**	-	17,4479	-
R ²		0,74		0,16
F		166,12**		3,22**

*p<0,05, **p<0,01

Πίνακας 6 - Παλινδρόμηση. Εξαρτημένη μεταβλητή: 'Ο χρόνος που αφιερώνεται σε εργασίες του νοικοκυριού'. Ζευγάρια με τουλάχιστον ένα παιδί ηλικίας <7 ετών

<i>Ανεξάρτητες Μεταβλητές</i>	Γυναίκες (N=577)		Άνδρες (N=172)	
	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης
1. Θετική στάση απέναντι στις εργαζόμενες γυναίκες	-0,8315	-0,0713	-0,1541	-0,0188
2. Αρνητική στάση απέναντι στην παραδοσιακή κατανομή των εργασιών Θετική στάση απέναντι σε μια μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στην οικογένεια	-0,6721	-0,0588	0,5986	0,0732
3. Θετική στάση απέναντι στη συμβατότητα της εργασίας και της οικογένειας και για τους δυο συντρόφους	0,1447	0,0098	1,2946	0,1368
4. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην εργασία	-0,2505	-0,0166	-0,4670	-0,0512
5. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην οικογένεια	0,8207	0,0573	0,3490	0,0338
6. Αξιολόγηση της εργασίας ως σπουδαιότερη από την οικογένεια	-0,9365	-0,0315	2,5014	0,1034
7. Επίπεδο εκπαίδευσης	0,2270	0,0201	0,8343	0,0951
8. Επίπεδο απασχόλησης	-1,9540**	-0,2032**	0,0198	0,0030
9. Ηλικία	-2,1490**	-0,3330**	-1,2949**	-0,3340**
10. Σταθερά	0,1469	0,0556	-0,1951	-0,1103
11.	40,6700**	-	-1,8436	
R ²		0,18		0,17
F		12,79**		3,32**

*p<0,05, **p<0,01

Πίνακας 7 – Παλινδρόμηση. Εξαρτημένη Μεταβλητή: 'Ποσοστό εργασιών του νοικοκυριού και φροντίδας των παιδιών που γίνονται και από τους δυο συντρόφους'. Ζευγάρια με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας < 7 ετών

<i>Ανεξάρτητες Μεταβλητές</i>	Γυναίκες (N=577)		Άνδρες (N=172)	
	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης
1. Θετική στάση απέναντι στις εργαζόμενες γυναίκες	0,0118	0,0622	-0,0321*	-0,1635*
2. Αρνητική στάση απέναντι στην παραδοσιακή κατανομή των εργασιών Θετική στάση απέναντι σε μια μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στην	0,0014	0,0073	-0,0197	-0,1009
3. οικογένεια Θετική στάση απέναντι στη συμβατότητα της εργασίας και της	-0,0069	-0,0287	-0,0514**	-0,2274**
4. οικογένειας και για τους δυο συντρόφους Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην εργασία	-0,0128	-0,0522	-0,0140	-0,0641
5. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην οικογένεια	-0,0125	-0,0537	0,0450*	0,1822**
6. Αξιολόγηση της εργασίας ως σπουδαιότερη από την οικογένεια	-0,0098	-0,0201	-0,0577	-0,0999
7. Επίπεδο εκπαίδευσης	-0,0011	-0,0060	-0,0066	-0,0316
8. Επίπεδο απασχόλησης	-0,0231**	-0,1475**	-0,0027	-0,0169
9. Ηλικία	-0,0185**	-0,1753**	0,0124	0,1339
10. Αριθμός παιδιών από 0 έως 4 ετών	0,0023	0,0539	0,0024	0,0573
11. Αριθμός παιδιών από 5 έως 12 ετών	-0,0078	-0,0206	0,0096	0,0257
12. Αριθμός παιδιών από 13 and 18 ετών	0,0496**	0,1566**	0,0125	0,0357
13. Σταθερά	0,0354	0,0551	0,0758	0,1463
14.	0,7550**	-	0,8431**	-
R ²		0,12		0,21
F		6,09**		3,18**

*p<0,05, **p<0,01

Πίνακας 8 – Παλινδρόμηση. Εξαρτημένη Μεταβλητή: 'Ποσοστό εργασιών του νοικοκυριού και φροντίδας των παιδιών που γίνονται και από τους δυο συντρόφους'. Ζευγάρια με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας ≥ 7 ετών

<i>Ανεξάρτητες Μεταβλητές</i>	Γυναίκες (N=935)		Άνδρες (N=208)	
	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Μη σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης	Σταθμισμένοι συντελεστές παλινδρόμησης
1. Θετική στάση απέναντι στις εργαζόμενες γυναίκες	-0,0034	-0,0173	-0,0119	-0,0627
2. Αρνητική στάση απέναντι στην παραδοσιακή κατανομή των εργασιών Θετική στάση απέναντι σε μια μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών	-0,0083	-0,0442	-0,0200	-0,1016
3. στην οικογένεια Θετική στάση απέναντι στη συμβατότητα της εργασίας και της	-0,0019	-0,0078	-0,0196	-0,0921
4. οικογένειας και για τους δυο συντρόφους Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην εργασία	-0,0199**	-0,0812**	-0,0365*	-0,1596*
5. Έντονος προσανατολισμός απέναντι στην οικογένεια	0,0019	0,0076	-0,0195	-0,0840
6. Αξιολόγηση της εργασίας ως σπουδαιότερη από την οικογένεια	0,0127	0,0254	-0,0114	-0,0234
7. Επίπεδο εκπαίδευσης	-0,0033	-0,0175	-0,0224	-0,1060
8. Επίπεδο απασχόλησης	-0,0109*	-0,0747*	-0,0187	-0,1342
9. Ηλικία	-0,0097**	-0,1189**	-0,0004	-0,0043
10. Αριθμός παιδιών από 0 έως 4 ετών	-0,0036**	-0,0925**	-0,0052	-0,1231
11. Αριθμός παιδιών από 5 έως 12 ετών	-	-	-	-
12. Αριθμός παιδιών από 13 and 18 ετών	0,1328**	0,4632**	0,1129**	0,4300**
13. Σταθερά	0,0583**	0,2030**	0,0506*	0,1788*
14.	0,6508**	-	1,1301**	-
R ²	0,29		0,29	
F	31,96**		6,57**	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$